

Giuseppe Verdi
Don Carlo

Ooper neljas vaatuses ühe vaheajaga
Itaalia keeles

Joseph Méry´ ja Camille du Locle´i libreto
Friedrich Schilleri draama "Don Carlos" järgi

Laupäeval, 9. juunil 2001

Põltsamaa lossihoovis

Muusikaline juht ja dirigent **PAUL MÄGI**

Täna osades:

Don Carlo, Hispaania infant

Elisabetta di Valois

Filippo II, Hispaania kuningas

Rodrigo, markii di Posa

Suurinkvisiitor, pime rauk

Munk

Printsess Eboli

Tebaldo, Elisabetta paaž

Krahvinna D'Aremberg

Krahv di Lerma

Kuninglik heerold

Taevane hääl

Flandria saadikud

-VELLO JÜRNA

-ASTA KRIKŠCIUNAITE (Leedu)

-MATI PALM

-RAUNO ELP

-LEONID SAVITSKI

-AIN ANGER

-RIINA AIRENNE

-VALENTINA TALUMA

-VAIKE KIIK

-MATI VAIKMAA

-MART MADISTE

-MARGIT SAULEP

-ALAR PINTSAAR,

VILLU VALDMAA, MART LAUR,

REIN TAIDLA, RENE SOOM,

PRIIT KRUUSEMENT

-BERT PRINGI, ARVO KUKKA

KALJU KALLAS, OLARI VIKHOLM,

PRIIT VOLMER, SERGEI GRINKOV

Mungad

Rahvusoooperi koor ja sümfooniaorkester

"Don Carlo" on paradokside ooper. Halastamatu võimu ja inimlikkuse, kohuse ja tunnete, maise ja igavikulise, julmuse ja kahetsuse, truuduse ja reetmise lakkamatu, äärmuslik ka kirglik vastuolu.

"Don Carlo" on ooper valitseja vastutuse suuruselt ja selle talumise inimlikest piiridest. Seega puudub Peateema, on vaid paljude teemade fataalne põimumine. See ooper on aja lugu, kus ajalugu teevad inimesed, kes on sündinud valitsejateks Jumala armust. Selle ooperi värvid on nende üksinduse ja hingevalu värvid. Verdi partituuris pole tunnete pooltoone.

Neeme Kuningas

** Kuna lavastus on itaaliakeelne, siis on tegelaste nimedes kasutatud originaalpartituuris esinevaid nimevariante: Filippo (Philipp), Don Carlo (Carlos) ja Elisabetta (Elisabeth).*

Sisu

I vaatus

1. pilt - Klooster

Siin, San Yustes, asub Karl V puhkepaik. Karli pojapoeg, Hispaania infant Carlo, on tulnud, et kloostri rahu leevendada oma piinu: ta armastab meeletult oma endist kihlatut, praegust Filippo II abikaasat Elisabetat.

Carlo südamesõber Rodrigo veenab printsit sõitma Flandriasse, et saada seal asehalduriks. Nii õpiks Carlo, kuidas olla valitseja rõhutud rahva keskel.

2. pilt - Kloostriaed

Printsess Eboli lõbustab kuninglikku paari ootavaid õukondlasi mauride vana armastuslauluga.

Rodrigo toob kuningannale sõnumi Carlolt, milles prints palub Elisabetalt audientsi. Eboli, kes on infanti ammu kiindunud, oletab, et Carlo soov kuningannat näha ongi sellega seotud.

Elisabetta ja Carlo jälleenägemine on meeleheitlik. Helgete meenutuste taga tajuvad mõlemad oma suhete lootusetust.

Filippo tulles on Carlo juba lahkunud, kuid kuninganna üksiolek äratav kuningas kahtlusi ja oma vihas käsib ta õuedaam d'Arebergi karistuseks maalt välja saata.

Rodrigo kohtumisel kuningaga pörkuvad kaks erinevat maailmanägemist. Filippo lükkab tagasi di Posa palve lõpetada flandrialaste metsik kohtlemine hispaania vägede ja vaimulike poolt: vaid vägivallega võib saavutada korda ja rahu isepäise rahva seas. Kuid hinnates Rodrigo sõltumatut käitumist, usaldab kuningas talle oma salajasima mure Elisabetta ja Carlo kiindumuse pärast ning soovib, et markii neid jälgiks. Posa nõustub näiliselt, lootes Filippo usaldusest kasu oma salaüritusele.

II vaatus

3. pilt - Kuninganna aed

Eboli on saatnud infandile kutse kohtamiseks. Kuna kirjal puudub saatja nimi, on Carlo veendunud, et teda ootab Elisabetta ja avaldab daamile oma sügavaid tundeid.

Carlo kokkub, avastades kuninganna asemel Eboli. Viimane taipab, et naine, keda Carlo armastab, on Elisabetta.

Eboli vannub kättemaksu nii kuningannale kui ka Posale, keda ta kuninga nuuskuriks peab. Rodrigo mõtleb juba Ebolit tappa, kuid loobub sellest Carlo mõjul. Di Posa palub enda kätte kõik kirjad ja dokumendid, mis võiksid reeta nii infandi suhteid kuningannaga kui ka tema plaane seoses Flandria ülestõusuga.

4. pilt - Väljak

Algamas on ketserite järjekordne avalik hukkamispidu - autodafee. Mungad kuulutavad hirmsa karistuse jumalikku õiglust. Vaatemängu juba ette nautiv rahvas tervitab kuningat. Ootamatult ilmub Carlo Flandria saadikutega, kes esitavad kuningale oma petitsiooni. Filippo jääb "uskmatute ja kuninga reeturite" vastu külmaks. Teda ei liiguta ka rahvahulga hädad palved.

Carlo soovis saada Brabandi ja Flandria asevalitsejaks näeb Filippo otsesest rünnakut troonile ja käseb poja vahistada. Keegi ei söanda tõsta kätt printsit vastu. Kõikide üllatuseks teeb Carlo relvituks ta sõber Posa...

III vaatus

5. pilt - Filippo kabinet

Kuningas tajub kibedusega, et Elisabetta pole teda kunagi armastanud. Kõikjal nagu ümbritseks teda vaid reeturid. Ilmub Suurinkviisitor - ilma tema nõusolekuta ei saa toimuda Don Carlo hukkamist. Suurinkviisitor nõuab ka markii di Posa elu.

Nõrdinud Elisabetta otsib kuningalt endale kaitset: temalt on varastatud laegas ehete ja mälestusesemetega. Laegas on Filippo valduses - koos Don Carlo portreega! Monarh süüdistab abikaasat truudusetuses, kuid Elisabetta reageerib väarikusega, mis sunnib kuningat mõistma oma kahtluste alusetust.

Eboli, kes laeka armukadedusest röövis, pihub oma tegu kuningannale ning tunnistab ka, et on lasknud end kuninga poolt võrgutada. Viimast patutegu Elisabetta ei suuda andestada: ta nõuab, et Eboli valigu pagenduse või kloostrissemineku vahel.

6. pilt - Vangla

Rodrigo külastab vangistatud Carlot ja teatab, et on mänginud printsit ülestõusuplaane paljastavad dokumendid enda omadena kuningas kätte. Filippo viha langegu temale, di Posale, et Carlo saaks vabaneda vanglast, juhtida madalmaalaste vabadusvõitlust ja saada valitsejaks.

Jõudnud vaevu võtta sõbralt vande selle missiooni täitmiseks, Posa sureb, tabatuna Carlole määratud kuulist.

Filippo tahab tagastada printsile mõõka ja au. Kuid Carlo suhtumine kuningasse on põlglik.

Rahulolematu rahvas, keda juhib Eboli, tuleb vanglasse troonipärijat vabastama. Nad lahkuvad enne kui Suurinkvisiitor suudab pööblisse taas sisendada taltsutatavat hirmu.

IV vaatus

7. pilt - Klooster

Rodrigo on veel jõudnud korraldada Elisabetta ja Carlo viimase kohtumise ja kuninganna on Karl V kuju juures ootel. Ta meenutab oma armastuse aega enne abiellumist, kuid tunneb endas rahu: kui inimene, kes on tajunud saatuse jumalikku ettemääratud ja loobumise vabastavat jõudu. Ka Carlo on oma hinges viimaks sellisele tasandile jõudnud. Mõlemaid valdab ääretu kergustunne ja selginemisrõõm.

Kui Filippo neid näeb, usub ta, et on leidnud oma kahtlustele tõestuse, põhjuse kõrvaldada ühel hoobil nii poeg kui ka truudusetu abikaasa. Kuid enne kui Suurinkvisiitor saab hakata tegutsema, ilmub Karl V...

Sopran Asta Krikšciunaite

on lõpetanud Leedu Muusikaakadeemia magistrikraadiga ooperilaulja, kammermuusika ja pedagoogika erialal. Ta on täiendanud ennast New Yorgis C. Alexanderi, Yves Abeli ja J. B. Klaviteri juures.

Asta Krikšciunaite repertuaari kuuluvad nii ooperirollid ja oratooriumipartiid kui ka kammermuusika ja lied. Ta debüteeris Klaipeda Linnaoperis nimiosalisena Donizetti *Rita's* ja Monicana Menotti *Meedium'is*. 1991. aastal omistati talle Leedu Teatriliidu aastapremia prima ooperirolli eest (Monica Menotti *Meedium'is*).

1989 võitis ta I preemia Moldaavias toimunud NSV Liidu noorte vokalistide konkursil ning 1992 oli finalist Luciano Pavarotti Rahvusvahelisel Lauljate Konkursil Philadelphias.

Asta Krikšciunaite ooperirepertuaari kuuluvad sellised rollid, nagu Margarita (*Faust*), Guilletta (*Hoffmanni lood*) Leedu Rahvusooperis, Elisabetta (*Don Carlo*) ja Angelica (*Õde Angelica*) Rahvusooperis "Estonia". Ta on kaasa teinud paljude vokaalsümfooniiliste suurvormide ettekannetel Poolas, Venemaal, Saksamaal, Rootsis, Eestis ja Leedus. Nimetada võiks Händeli *Dixit Dominus* Inglise Sümfooniaorkestriga Y. Menuhini juhatusel, Verdi *Reekviemi*, Beethoveni *C-duur Missat*, Haydni *Aastaegu*, Dvoraki *Reekviemi*, Schuberti *G-duur Missat* jt. Lisaks on Asta Krikšciunaite andnud arvukalt soolokontserte USA-s, Norras, Inglismaal, Saksamaal, Poolas, Eestis. Lindistatud on kaks helikasseti ning CD koos Ciurlionise nim. Keelpillikvartetiga.